

**АВТОМАТИЗАЦІЯ ДІЛОВОДСТВА: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
В СИЛАХ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ****AUTOMATION OF DOCUMENT MANAGEMENT: MODERN TECHNOLOGIES
AND EFFICIENCY IN SECURITY AND DEFENSE FORCES****Фівкін П.М., начальник***Центральне управління захисту прав військовослужбовців Міністерства оборони України***Рибицька О.М., викладач кафедри права
Національної безпеки та правової роботи***Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого***Гайдамака В.В., студент І курсу магістратури***Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого***Бельмас Я.Е., студент І курсу магістратури***Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Стаття присвячена дослідженню процесу автоматизації діловодства та впровадження електронного документообігу в силах безпеки та оборони України. Проаналізовано ключові аспекти цифрової трансформації управлінських процесів, зокрема вплив електронного урядування на оптимізацію інформаційних потоків і підвищення ефективності прийняття рішень та виконання поставлених завдань. Розглянуто існуючі електронні системи, зокрема кабінет бронювання, електронне судочинство та застосунок Армія+, які сприяють автоматизації документообігу. Досліджено процес цифрової трансформації діловодства в Державній прикордонній службі України (ДПСУ) як одного з передових органів державної влади, який одним із перших впровадив автоматизовану систему документообігу. Проаналізовано нормативно-правове регулювання ведення електронного діловодства відповідно до Інструкції з діловодства в ДПСУ, що визначає електронний документообіг основною формою управлінської діяльності. Особливу увагу приділено застосуванню кваліфікованого електронного підпису, електронної печатки та електронної позначки часу як ключових елементів забезпечення автентичності, захищеності та юридичної значущості електронних документів. Визначено випадки, коли документування управлінської інформації у Держприкордонслужбі здійснюється у паперовій формі, зокрема у разі обмеженого доступу до інформації, законодавчих обмежень на використання електронних документів або відповідних вимог Кабінету Міністрів України. Розглянуто переваги автоматизації діловодства, серед яких підвищення ефективності управління, оперативність обробки інформації та оптимізація робочих процесів. Виокремлено ключові виклики впровадження електронного документообігу, включаючи необхідність посилення кібербезпеки, забезпечення збереження даних та інтеграції електронних систем із загальнодержавними платформами. Запропоновано рекомендації щодо подальшого розвитку цифрових технологій у сфері діловодства та підвищення рівня інформаційної безпеки в системі ДПСУ. Особливу увагу приділено питанням кібербезпеки, захисту даних та впровадженню технології блокчейн як інструменту для запобігання підробці документів і підвищення рівня довіри до електронних систем. Проаналізовано ключові ризики, пов'язані з кібератаками, несанкціонованим доступом до конфіденційної інформації та можливими загрозами з боку ворожих кіберструктур. Розглянуто сучасні методи шифрування, багатофакторної автентифікації та системи моніторингу кіберзагроз, що можуть значно підвищити рівень безпеки в секторі оборони. Визначено основні проблеми, пов'язані з впровадженням цифрових технологій у секторі безпеки і оборони, необхідність підвищення рівня кіберзахисту та інтеграції з державними платформами. Запропоновано рекомендації щодо удосконалення електронного документообігу, зокрема розвиток системи захисту даних, впровадження штучного інтелекту та навчання персоналу роботі з цифровими технологіями.

Ключові слова: автоматизація діловодства, електронний документообіг, сили безпеки та оборони, цифрова трансформація, електронне урядування, кібербезпека, блокчейн, управлінські процеси, електронне судочинство.

The article is dedicated to the study of the process of automation of record management and the implementation of electronic document management in Ukraine's security and defense forces. It analyzes key aspects of the digital transformation of management processes, particularly the impact of e-governance on optimizing information flows and improving decision-making efficiency and task execution. The article examines existing electronic systems, such as the booking cabinet, electronic judiciary, and the Army+ application, which contribute to the automation of document management. It explores the digital transformation of record management in the State Border Guard Service of Ukraine (SBGSU), one of the leading government bodies that was among the first to implement an automated document management system. The regulatory framework for electronic record management is analyzed in accordance with the SBGSU's Instruction on Record Management, which establishes electronic document management as the primary form of administrative activity. Special attention is given to the use of a qualified electronic signature, electronic seal, and electronic timestamp as key elements ensuring the authenticity, security, and legal validity of electronic documents. The article identifies cases where management information in the State Border Guard Service of Ukraine (SBGSU) is documented in paper form, particularly when access to information is restricted, when legal limitations prevent the use of electronic documents, or when required by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The benefits of automating record management are considered, including improved management efficiency, faster information processing, and workflow optimization. Key challenges in implementing electronic document management are highlighted, such as the need to strengthen cybersecurity, ensure data preservation, and integrate electronic systems with national platforms. Recommendations are provided for further development of digital technologies in record management and for enhancing information security within the SBGSU system. The article pays particular attention to cybersecurity issues, data protection, and the implementation of blockchain technology as a tool for preventing document forgery and increasing trust in electronic systems. It analyzes key risks related to cyberattacks, unauthorized access to confidential information, and potential threats from hostile cyber structures. Modern encryption methods, multi-factor authentication, and cyber threat monitoring systems are reviewed as means to significantly enhance security in the defense sector. Finally, the article identifies the main challenges associated with the introduction of digital technologies in the security and defense sector, emphasizing the need for improved cybersecurity and integration with state platforms. Recommendations are proposed for enhancing electronic document management, including the development of data protection systems, the implementation of artificial intelligence, and personnel training in digital technologies.

Key words: automation of record management, electronic document flow, security and defense forces, digital transformation, e-governance, cybersecurity, blockchain, administrative processes, electronic justice.

Постановка проблеми. На сьогодні сили безпеки та оборони працюють в умовах великого обсягу документації, яка потребує швидкої обробки, надійного збереження та захисту. Постає необхідність дослідження сучасних підходів до автоматизації діловодства у силових структурах, аналізу вже впроваджених рішень та розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності й безпеки електронного документообігу в контексті автоматизації діловодства сектора безпеки та оборони України.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженням електронного документообігу в різних сферах діяльності займалися такі вчені, як О. Баранов, О. Васильєва, Р. Войтович, О. Голобуцький, В. Дрешпак, О. Карпенко, І. Клименко, І. Козюра, І. Коліушко, К. Линьов, І. Лопушинський, С. Попов, А. Семенченко, С. Чукут та інші. Попри те, що питання розвитку та становлення нових моделей документообігу широко висвітлені в науковій літературі, теми, пов'язані з підвищенням його ефективності, оптимізацією та прискоренням інформаційних потоків у секторі безпеки і оборони залишаються недостатньо опрацьованими.

Мета роботи. Дослідити впровадження електронного документообігу та автоматизації діловодства в силах безпеки і оборони України, визначити їх роль у підвищенні ефективності управлінських процесів, оптимізації інформаційних потоків та забезпеченні безпеки даних. Проаналізувати існуючі електронні системи, розглянути важливість кібербезпеки.

Виклад основного матеріалу. Інформаційне суспільство країни потребує від усіх державних органів, в тому числі сил безпеки та оборони впровадження новітніх інформаційних технологій, які можна вважати основним чинником ефективного здійснення управлінських функцій. Опрацювання стрімко зростаючих обсягів інформації, основу яких становлять документні потоки й масиви, можливе сьогодні лише за умови автоматизованої роботи з документами. Впровадження електронного діловодства й документообігу на сьогодні є одним із ключових факторів успішної діяльності сил безпеки та оборони [1].

Чинниками актуалізації проблеми пошуку оптимальної моделі діловодства та документообігу можемо вважати потребу: забезпечення прозорості та підзвітності, раціоналізації всіх ланок робочого процесу; правового забезпечення (відповідності правовим нормам); збереження інституційної пам'яті (передовсім йдеться про збереження важливої інформації для майбутнього використання); підвищення якості управління (можливість контролю виконання рішень, аналіз ефективності процесів, виявлення проблемних місць та їх усунення); вдосконалення комунікаційної функції; гарантування безпеки даних (при зберіганні та передачі); забезпечення економічних переваг та економії витрат установи, організації чи підприємства.

Аналізуючи наукові праці з теорії та практики діловодства, можна узагальнити, що ключовими аспектами «ідеального діловодства» є: По-перше, визначення нормативних підходів до організації діловодства та його практичного застосування. Діловодство має включати всі види документів, що використовуються в установі, зокрема звітні, статистичні, договірні, кадрові, бухгалтерські та інші. По-друге, чітке визначення функцій, обов'язків, прав та відповідальності підрозділів діловодства та кожного співробітника, який працює з документами. Це сприяє прозорості, впорядкованості та ефективності процесів документування та управління документацією. По-третє, впровадження електронного документообігу та його ефективного застосування.

Л. Асанова, у статті «Місце електронного документообороту в загальній системі діловодства» зазначає, що ефективність управління та вирішення завдань залежить від оперативного і якісного формування електронних документів, контролю виконання, продуманої організації зберігання, пошуку та використання [2, с. 157]. Як зазначено

в Концепції розвитку електронного урядування в Україні, електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [3]. Автоматизація діловодства у силах безпеки і оборони України з огляду на застосування елементів електронного урядування передбачає впровадження електронних систем обліку матеріально-технічних ресурсів Збройних Сил України, створення електронного реєстру військовозобов'язаних, електронного документообігу кар'єри військовослужбовця, безпаперової компенсації за піднайом житла, онлайн-черги на житло, електронних рапортів, проходження військово-лікарської комісії (ВЛК), заявок з електронними підписами, що було б неможливо без використання сучасних комп'ютерних технологій.

До зразкових прикладів автоматизації діловодства у силах безпеки та оборони варто віднести створення електронного кабінету бронювання. Кабінет бронювання – це автоматизація процесів діловодства у сфері обробки запитів на бронювання військовозобов'язаних від призову на військову службу, робітників підприємств не залежно від форми власності. Ця система дає змогу формувати та вести справи по бронюванню, генерувати звітність щодо бронювання військовозобов'язаних працівників підприємств, які здійснюють задоволення сил цивільного захисту населення та є виконавцями мобілізаційних завдань (замовлень) без надмірних зусиль та з мінімальною витратою часу.

Особливо варто відзначити впровадження електронного судочинства в силах безпеки та оборони. Електронне судочинство значною мірою підвищує ефективність правосуддя в цілому, спрощує доступ до справи її учасників, а також заощаджує організаційні, фінансові та часові затрати, пов'язані з пересиланням матеріалів справи з одного суду до іншого та ознайомленням з ними учасників.

Державна прикордонна служба України є одним із передових органів державної влади, який одним із перших впровадив автоматизовану систему діловодства. Відповідно до Інструкції з діловодства в ДПСУ, основною формою ведення документації є електронний документообіг, що сприяє підвищенню ефективності управління, оперативності обробки інформації та сучасному підходу до організації роботи. Документування управлінської інформації в Адміністрації Держприкордонслужби (органів Держприкордонслужби) здійснюється в електронній формі із застосуванням кваліфікованого електронного підпису, кваліфікованої електронної печатки та кваліфікованої електронної позначки часу, крім випадків наявності обґрунтованих підстав для документування управлінської інформації у паперовій формі, якими визнаються:

документи, що містять інформацію з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом; електронні документи, що не можуть бути застосовані як оригінал згідно з вимогами закону;

документи, вимога щодо опрацювання яких у паперовій формі встановлена актами Кабінету Міністрів України [4].

Перспективним напрямком автоматизації діловодства є нещодавно створений застосунок Армія+. На сьогодні зареєстровані в Армія+ військовослужбовці можуть подавати та погоджувати 11 видів електронних рапортів, генерувати унікальний Армія ID, проходити опитування. Наразі ці функції доступні для військовослужбовців Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту України. Використання у майбутньому застосунку всіма підрозділами сил безпеки і оборони беззаперечно гарантуватиме прозорість та ефективну автоматизацію діловодства [5].

Варто відзначити ряд переваг від переходу на електронний документообіг. Зокрема, електронний документ неможливо приховати або «втратити» між різними відділами. У системі електронного документообігу можна простежити, де і в кого він на розгляді, отримати оперативну відповідь. У Міністерстві оборони є Акредитований центр сертифікації ключів ЕЦП. Залишається актуальним питання щодо впровадження повноцінної системи електронного документообігу.

Задля реалізації заходів електронного документообігу в повному обсязі варто розпочинати створення й електронного архіву документації. Потрібно запровадити стандартну вимогу передачі в електронному вигляді спеціальної конструкторської документації. Автоматизована захищена система документації забезпечить збереження, цілісність самої документації та контроль за її використанням. Це дасть можливість зекономити кошти під час наступних модернізацій зразків військової техніки в майбутньому та внесення змін до конструкторської документації [3].

Безпека електронного документування є надзвичайно важливою в умовах його автоматизації в силах безпеки і оборони України, тому запобігання несанкціонованому доступу до даних, крадіжці інформації та збереження конфіденційності набувають першочергового значення. З цього приводу вважаємо необхідним використання технологій захисту даних. Блокчейн – це розподілена

база даних, де кожна транзакція або запис зберігається у вигляді блоків, що пов'язані між собою криптографічними методами і зв'язані в ланцюжок [2]. Ця технологія запобігає підробці даних, оскільки вони зберігаються у вигляді ланцюжка блоків (звідси і назва – blockchain) і кожен новий блок підтверджує інформацію у всіх попередніх блоках. Також інформація про операції доступна всім учасникам системи і автоматично оновлюється при внесенні будь-яких змін. Таким чином, використання блокчейн-технології в електронному документообігу може забезпечити додаткову безпеку та надійність електронних документів, роблячи практично неможливими їх підробку або викрадення, а також дозволить відстежувати історію змін у документах, спрощуючи їх аудит.

Висновки та пропозиції. Автоматизація діловодства є критично важливим елементом цифрової трансформації сил безпеки та оборони. Використання сучасних технологій дозволяє підвищити ефективність управління документами, забезпечити безпеку даних та оптимізувати робочі процеси. Разом із тим, необхідно приділяти увагу посиленню заходів кібербезпеки, навчанню персоналу та вдосконаленню нормативно-правової бази для стандартизації автоматизованих систем документообігу. Подальші дослідження мають бути зосереджені на інтеграції штучного інтелекту в документообіг та розробці ефективних механізмів захисту інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к. (з наступ. змін. та доповн.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Асанова Л. Місце електронного документообігу в загальній системі діловодства, *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 156–160.
3. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p> - Text.
4. Інструкція з діловодства в Державній прикордонній службі України: затверджено наказом Адміністрації державної прикордонної служби України від 21.12. 2020 № 144.
5. Янчук Д. Ю. Електронний документ: обіг, зберігання, використання, законодавчі аспекти. *Архіви України*. 2019. № 6. С. 73–87.